

університет, редакційно видавничий відділ, 2007. – 204 с. **Прикладна корекційна психопедагогіка: Олігофренопедагогіка.** Навчальний посібник / За ред. О.В.Гаврилова, В.О. Липи / О.В. Гаврилов, В.О. Липа, О.М. Ляшенко, В.Е. Левицький, О.М. Опалюк, Є.В. Данильченко, – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2014. – 592 с.

References

1. **Kravec` N.P.** Rozvy`tok movlennya v uchniv molodshy`x klasiv dopomizhnoyi shkoly` na urokax chy`tannya ta ukrayins`koyi movy` / N.P. Kravec` / – К.: А.С.К., 1999. – 276 s. 2. **Metody`chni rekomendaciyi** po udoskonalennyu navy`chok chy`tannya uchniv molodshy`x klasiv dopomizhnoyi shkoly` / Pid red. M.V. Pleshkanivs`koyi / M.V. Pleshkanivs`ka / – К.: RUMK, 1990. – 240 s. 3. **My`ronova S.P.** ligofrenopedagogika. Kompaktny`j navchal`ny`j kurs: Navchal`ny`j posibny`k / S.P. My`ronova / – Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j: Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j derzhavny`j universy`tet, redakcijno vy`davny`chy`j viddil, 2007. – 204 s. 4. **Pry`kladna korekcijna psy`xopedagogika: Oligofrenopedagogika.** Navchal`ny`j posibny`k / Za red. O.V.Gavry`lova, V.O. Ly`py` / O.V. Gavry`lov, V.O. Ly`pa, O.M. Lyashenko, V.E. Levy`cz`ky`j, O.M. Opalyuk, Ye.V. Dany`l`chenko, – Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j: TOV «Druk-Servis», 2014. – 592 s.

Авторський внесок: Левицький В.Е. – 100%.

Дата відправлення статті: 18.03.2017 р.

УДК: 376.373.016

Н.В. Максименко

Natasha5717@yandex.ua

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ З ФОРМУВАННЯ ОСНОВ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ

Відомості про автора: Максименко Наталя Валеріївна, вчитель-логопед, аспірант кафедри логопедії і спеціальних методик, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Natasha5717@yandex.ua

Contact: Maksimenko Natalia Valerivna, teacher speech therapist, aspirant of the Department of Speech therapy and special methodologies,

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University.
Natasha5717@yandex.ua

Максименко Н.В. Особливості застосування педагогічного забезпечення формування основ безпеки життєдіяльності учнів молодших класів з порушеним інтелектом у позакласній виховній роботі. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – К.: Університет «Україна», 2016, №12. – 207 с. – С.67-72.

Максименко Н.В. **Окремі аспекти вивчення педагогічної практики з формування основ безпеки життєдіяльності в учнів молодших класів з порушеннями розумового розвитку.** За своїм змістом «Основи безпеки життєдіяльності» – відносно нова інтеграційна дисципліна, якою охоплюється низка соціальних і природничих наук, що визначають: перманентність небезпеки; знання про безпечні способи життя у повсякденних і складних (кризових) умовах; уміння зберігати життєдіяльність та здоров'я під час несприятливих проявів природного, соціального, техногенного та екологічного неблагополуччя.

Актуальність проблеми безпеки життєдіяльності і зміцнення здоров'я дітей в період навчання у школі пов'язана з тим, що безпека та здоров'я – один з критеріїв адаптації до учбового процесу і постійно змінних умов довкілля. У ході формування основ безпеки життєдіяльності навчально-виховний процес спрямований на набуття учнями знань та вмінь, необхідних для збереження та зміцнення здоров'я, де зміст складових відпрацьовується у логіці поетапного формування дій відповідно до вікових особливостей дітей та зон актуального і найближчого розвитку. Разом з цим, слід відмітити ряд суттєвих недоліків притаманних даному процесу, це: відсутність цілісної методики навчально-виховного впливу, що призводить до епізодичності та фрагментарності реалізації, односторонньої теоретичності із паралельною недостатністю практичної спрямованості окремих тем, слабкості реалізації міжпредметних зв'язків, бідністю форм проведення.

Стаття містить результати теоретико-експериментального вивчення стану педагогічної практики із формування основ безпеки життєдіяльності в учнів молодших класів з порушеннями розумового розвитку. Проведено порівняльний аналіз навчальних програм для загальноосвітньої та спеціальної школи. Окремим підпитанням розглянуто реалізацію між- предметних зв'язків «Основ здоров'я», що включає в себе основи безпеки життєдіяльності та уроків української мови і читання.

Ключові слова: безпека життєдіяльності, учні з порушеннями розумового розвитку, здоров'я, клас, міжпредметні зв'язки.

Максименко Н.В. Отдельные аспекты изучения педагогической практики формирования основ безопасности жизнедеятельности у учащихся младших классов с нарушениями умственного развития. Актуальность проблемы безопасности жизнедеятельности и укрепления здоровья детей в период обучения в школе связана с тем, что безопасность и здоровье – один из критериев адаптации к учебному процессу и постоянно меняющимся условиям окружающей среды. В ходе формирования основ безопасности жизнедеятельности учебно-воспитательный процесс направлен на приобретение учащимися знаний и умений, необходимых для сохранения и укрепления здоровья, где содержание составляющих отрабатывается в логике поэтапного формирования действий в соответствии возрастным особенностям детей и зонам актуального и ближайшего развития. Вместе с этим, следует отметить ряд существенных недостатков, присущих данному процессу, это: отсутствие целостной методики учебно-воспитательного воздействия, что приводит к эпизодичности и фрагментарности реализации, односторонней теоретичности с параллельной недостаточностью практической направленности отдельных учебных тем, слабости реализации межпредметных связей, бедности и однообразности форм проведения.

Статья содержит результаты теоретико-экспериментального изучения состояния педагогической практики по формированию основ безопасности жизнедеятельности у учащихся младших классов с нарушениями умственного развития. Проведен сравнительный анализ учебных программ для общеобразовательной и специальной школы. Отдельным вопросом рассмотрена реализация межпредметных связей «Основ здоровья», что включает в себя основы безопасности жизнедеятельности и уроков школьного цикла: родного языка и чтения.

Ключевые слова: безопасность жизнедеятельности, ученики с нарушениями умственного развития, здоровье, класс, межпредметные связи.

Maksimenko N.V. Some aspects of the study of pedagogical practices for the formation of basics of life safety in younger schoolchildren with impaired intellectual development. In its content the "Basics of life safety" is a relatively new integrative discipline that addresses a number of social and natural Sciences establishing: a permanent risk; knowledge about safe ways of living in everyday and difficult (crisis) conditions; the ability to maintain life and health while adverse events of natural, social, technological and environmental problems. The urgency of the problem of life safety and improve the health of children in the period of study at the school is that safety and health is one of the criteria of adaptation to the educational process and ever-changing

environmental conditions. During the formation of basics of life safety educational process aimed at the acquisition of the knowledge and skills necessary for the preservation and strengthening of health where the content of the components worked through the logic of the gradual formation of action according to the age characteristics of children and zones of actual and proximal development. However, it should be noted a number of disadvantages inherent in this process are: lack of a holistic methodology of educational exposure, leading to the episodic and fragmented implementation, unilateral theoretical nature with a parallel lack of practical orientation of individual topics, the weakness of the implementation of interdisciplinary relations, poverty, forms of conduct.

The article contains the results of theoretical and experimental studies of the status of pedagogical practice in the formation of basics of life safety in younger schoolchildren with impaired intellectual development. A comparative analysis of curricula for secondary and special schools. A separate question is considered of realization of intersubject links of "fundamentals of health", which includes basics of life safety and lessons the school cycle: the native language and reading.

Key words: health and safety, pupils with disorders of mental development, health, class, interdisciplinary connections.

Постановка проблеми. На даний час в усіх освітніх навчальних закладах розроблені та затверджені відповідні інструкції з безпеки життєдіяльності для учнів у приміщенні та на території школи під час навчально-виховного процесу. При цьому зазначається, що інструкція поширюється на всіх учасників навчально-виховного процесу та гостей під час перебування у навчальному закладі та на його території [4].

За своїм змістом „ОБЖ” – це відносно нова інтеграційна дисципліна, якою охоплюється низка соціальних і природничих наук, що визначають: перманентність небезпеки; знання про безпечний спосіб життя у повсякденних і складних (кризових) умовах; уміння зберігати життєдіяльність та здоров'я під час несприятливих проявів соціального, техногенного та екологічного неблагополуччя [1].

На сучасному етапі, підвищення рівня безпеки залежить не тільки від розв'язання технічних проблем, а й від низки соціальних чинників, в першу чергу, від кардинальних змін життєвих цінностей і цілей.

Аналіз досліджень та публікацій. У спеціальній педагогіці вивченню даної проблематики, у тій чи іншій мірі, присвячували свої праці: В. Бондар, А. Висоцька, І. Гладченко, Г. Дульнев, В. Засенко, О. Іванова, В. Липа, І. Лисенко, С. Миронова, Є. Миткальова, О. Мякушко, Є. Поторочина, В. Синьов, С. Трикіз, О. Хохліна, Н. Шевченко та ін. Зокрема: В. Синьов, досліджував питання корекційної спрямованості навчально-виховного процесу учнів з вадами психофізичного розвитку та формування безпечної поведінки учнів у

соціумі; О. Хохліна висвітлювала питання взаємозв'язку освіти і корекції, узагальнила психолого-педагогічні основи корекційної роботи з учнями з порушеним інтелектом, торкалась питань безпеки на уроках праці під час формування індивідуального стилю діяльності; А. Висоцька займалась питаннями виховання дітей з порушеним інтелектом та розробкою програм (зокрема з української мови) змістове наповнення яких містить матеріали із основ безпеки життєдіяльності; В.Липа розкрив соціально-педагогічні аспекти формування цілей корекційно-виховного навчання, принципи побудови корекційних програм, психологічні основи педагогічної корекції та торкнувся питань психологічної безпеки дитини у спеціальному закладі; М. Матвєєва та С. Миронова показали специфіку реалізації індивідуального та диференційованого підходу до дітей, охарактеризували зміст і методiku підготовки корекційного педагога, із безпеки життєдіяльності висвітлили питання формування безпечної статевої поведінки у дітей з порушеним інтелектом; В.Бондар, Г. Дульнєв, В.Засенко висвітлили особливості трудової підготовки дітей різних нозологій, торкалися питань формування безпечної поведінки на уроках трудового навчання та під час суспільно-корисної праці; М. Козленко описав методичні аспекти формування здоров'язберігаючої поведінки на уроках фізичного виховання та за їх межами у спеціальній школі; І. Гладченко виступила фундатором та укладачем програми з «Основ здоров'я» яка містить розділ із безпеки життєдіяльності.

Мета статті: провести аналіз педагогічної практики та описати відповідні результати з реалізації „Основ безпеки життєдіяльності” у загальноосвітній та спеціальній школі для дітей з порушеннями розумового розвитку.

Виклад основного матеріалу. Мета шкільного курсу „Основ безпеки життєдіяльності” у загальноосвітній школі полягає у: формуванні в учнів необхідних складових індивідуальної захищеності людини, а саме: психологічної готовності адекватно діяти у разі наближення чи виникнення небезпек, умінь і навичок свідомого прийняття рішень; усвідомленні прав та обов'язків стосовно власного здоров'я та здоров'я оточуючих, наданні домедичної допомоги; навчанні учнів зберігати природу, бачити цілісну картину небезпек, пов'язаних з навколишнім середовищем та аналізувати їх. Вчителі загальноосвітніх шкіл, застосовуючи подачу програмного матеріалу, ігрові ситуації, тренувальні вправи формують у дітей уявлення про небезпеки, що можуть виникнути навколо і навчають вірно діяти у життєвих ситуаціях або уникати їх. В рамках цього предмету діти отримують елементарні знання про поведінку на воді, основні правила дорожнього руху з позиції пішохода та велосипедиста, запобігання та уникнення конфліктних ситуацій, небезпеку шкідливих звичок, оборону країни,

пожежну безпеку, користування побутовими приладами, електроенергією, газом, водою, миючими засобами і т.д..

У зв'язку з цим, необхідний рівень викладання «ОБЖ» у загальноосвітніх школах досягається переважно через діяльність вчителів-предметників і відповідно актуальним постає питання про необхідність підготовки таких фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах. Курс „ОБЖ” обов'язково вивчається протягом навчального року (35 годин). За рішенням педагогічної ради школи кількість годин на вивчення даного предмету у класі може бути збільшено за рахунок варіативної частини навчального плану.

У 1-2-х класах „Основи здоров'я” вивчається як інтегрований курс по 1 годині на тиждень, або як окремий предмет „ОБЖ” чи „Основи здоров'я” – 1 год. У 3-4-х класах ОБЖ вивчається за програмою, поданою в Інформаційному збірнику Міністерства освіти України № 22/99. Оцінювання навчальних досягнень відбувається відповідно до методичних рекомендацій Міністерства освіти України.

Реалізація практичного засвоєння матеріалу з основ безпеки життєдіяльності учнями з порушеннями розумового розвитку молодшого шкільного віку передбачає: навчання учнів розумінню структури, змісту і взаємозв'язків життєдіяльності людини на всіх етапах повсякденного життя і праці; формування вмій визначати чинники, причини і параметри виникнення надзвичайних ситуацій; ознайомлення з принципами і способами захисту від небезпечних ситуацій у повсякденному житті та у надзвичайних умовах; своєчасне прийняття рішень щодо запобігання виникнення надзвичайних ситуацій; формування в учнів розуміння критеріїв оцінки здоров'я та життя; вироблення сталої мотиваційної установки на здоровий спосіб життя як провідної умови збереження і зміцнення здоров'я; ознайомлення з основними принципами, шляхами та методами збереження життя і зміцнення усіх складових здоров'я; навчання методам самооцінки та контролю стану і рівня здоров'я протягом усіх років навчання; формування здатності передбачення результатів небезпечної поведінки (необдуманих дій), нераціонального користування природними ресурсами тощо; навчання встановленню і осмисленню причинно-наслідкових зв'язків – через що трапляються людські жертви, матеріальні збитки, епідемії, тощо [2].

У вказаному педагогічному процесі існує ряд проблем, які потребують розв'язання. До них можна віднести: схематичність викладу з низькою практичною спрямованістю, що призводить до утворення вільного часу на уроці, відсутність опори на формування позитивного ставлення до безпеки життєдіяльності та безпечної поведінки (виключно на уроках педагога в змозі оцінити лише поінформованість дітей із вказаного спектру питань), недостатній рівень матеріально-технічної бази. Аналогічною є ситуація у спеціальній школі де педагоги визнають

необхідність вдосконалення методики викладання. У свою чергу спеціальні школи залишаються, переважно, закладами інтернатного типу відкриваючи високі потенційні можливості для використання позакласної та позашкільної виховної роботи.

Проаналізуємо програми, які використовуються для навчання учнів з порушеннями розумового розвитку 1-4 класів. Так, курс «Основи здоров'я» має дві складові: основи валеології та основи безпеки життєдіяльності. Згідно розроблених програм були визначені орієнтовні заплановані навчальні досягнення учнів та показники стану сформованості знань з основ безпеки життєдіяльності на кінець року. Так, учень 1 класу: має знати та називати основні частини тіла та органи чуття; мати початкові уявлення про здоров'я, безпеку та небезпеку у школі, вдома, на вулиці; дотримуватися основних правил особистої гігієни та режиму дня; знати членів родини, називати їх імена, частково розповідати про себе; проявляти діяльність спрямовану на формування здорового способу життя (рухова активність, харчування, відпочинок, вчинки); проявляти самостійність під час оздоровчих та санітарно-гігієнічних заходів на основі наслідування та/або наочності.

Згідно проведеного анкетування педагогів було з'ясовано: половина учнів 1 класу не змогли назвати основні частини тіла та органи чуття (труднощі: плече, коліно, кисть, нюх, слух); погано володіли навичками дотримання правил особистої гігієни, не могли з упевненістю назвати всіх членів родини, здатні але уникають самостійно проводити гігієнічні процедури та ін. Що свідчить про необхідність організації спеціальної корекційно-розвивальної виховної роботи.

Щодо запланованих орієнтовних навчальних досягнень учнів та показників стану вмінь з основ безпеки життєдіяльності на кінець 2 навчального року, учень 2 класу з порушеннями розумового розвитку має: мати уявлення про здоров'я, безпеку та небезпеку у школі, вдома, на вулиці, під час відпочинку та подорожі; дотримуватися основних правил особистої гігієни та режиму дня, рухової активності, безпечної взаємодії з оточуючими; проявляти поведінку спрямовану на формування здорового способу життя (рухова активність, повноцінне харчування, відпочинок, особиста безпека, безпечна поведінка у школі під час проведення масових заходів) та з предметами (побуту, електроприладами, засобами гігієни).

Провівши анкетування вчителів та вихователів спеціальних шкіл було з'ясовано, що третина учнів 2 класу не знають, як правильно поводити себе вдома та на відпочинку, не знають, як доглядати за собою або виконують мінімум процедур автоматично, не знають правил безпечного користування газовими та електроприладами, як дотримуватися пожежної безпеки. Низькі матеріальні статки більшості сімей унеможливають корисність та раціональність харчування і роблять єдиним видом проведення вільного часу неконтрольований

перегляд телебачення та відеоігри, що часто пропагують відверто небезпечні (екстремальні) та асоціальні моделі поведінки.

Програмою для спеціальної школи були визначені орієнтовні навчальні досягнення учнів та показники стану знань з ОБЖ на кінець 3 навчального року. Так, учень 3 класу з порушеннями розумового розвитку має: мати уявлення про безпечну та небезпечну поведінку у побуті, на вулиці (правила дорожнього руху), природі, у громадських місцях, під час взаємодії з членами родини та незнайомими людьми; дотримуватися основних правил здорового способу життя з використанням основних культурно-гігієнічних навичок та вмінь; проявляти самостійність у вирішенні завдань здорового способу життя та безпечної поведінки; проявляти спрямовану на формування здорового способу життя сутність видів діяльності (рухова активність, харчування, відпочинок, вчинки, особиста безпека, безпечна поведінка у школі під час проведення масових заходів, у населеному пункті, вдома) та предметів довкілля (предмети побуту, електроприладдя, засоби гігієни, медикаменти тощо); вміти виконувати інструкції дорослого у випадках та ситуаціях, що загрожують здоров'ю.

На основі анкетування педагогів було з'ясовано, що учні спеціальної школи не завжди правильно поведуть себе у побуті, навчанні та відпочинку, не проявляють належної самостійності у вирішенні основних завдань здорового способу життя та безпечної поведінки; не вміють виконувати вказівки дорослих у випадках та ситуаціях, коли їм загрожує небезпека, не кажучи про власну поведінку (переважно у хлопців) яка інколи носить відверто ризикований характер. Лише незначна частина школярів охоплена позакласними та позашкільними формами фізкультурних занять. З посиленням комерціалізації діяльності фізкультурних і спортивних клубів, секцій, груп, – можливість займатися в них дітям з сімей, з низькими доходами скоротилася. Суттєвою перешкодою залишається неготовність тренерського складу та відвідувачів секцій, спортивних шкіл до включення таких дітей у групи, охоплення інклюзивною, інтегрованою спортивно-оздоровчою роботою.

Програмою для 4 класу визначені орієнтовні навчальні досягнення учнів та показники стану сформованості життєвої компетентності на кінець навчального року. Так, учні 4 класу з порушеннями розумового розвитку мають знати: складові основ здоров'я, називати ознаки здоров'я; пояснювати значення здоров'я для життя людини; мати уявлення про необхідність рухової активності, правила харчування, особистої гігієни, загартовування, розпорядку дня; функції сім'ї щодо збереження та зміцнення власного здоров'я; правила здорового способу життя, поведінки у конфліктних ситуаціях; правила дорожнього руху, безпечної поведінки у навколишньому середовищі; медичні заклади свого населеного пункту, правила надання посильної допомоги хворому;

застосовувати набуті корисні звички, правила розв'язання конфліктів, безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях та видах діяльності на практиці [2].

На основі анкетування педагогів було з'ясовано що наприкінці 4 року навчання діти у недостатній мірі володіють знаннями та навичками, які визначені програмою. Учні неадекватно вирішують конфліктні ситуації, які виникають вдома та під час навчання, не володіють правилами поведінки та харчування, особистої гігієни, погано орієнтуються у власному дворі, районі, місті. Педагоги відмітили великий розрив між обізнаністю (теоретичною) та безпосередньою поведінкою дітей, особливо за умови відсутності прямого контролю.

Зазначені програмові компетенції є високими і, з іншої сторони, висувають значні вимоги до роботи вчителів та вихователів; актуалізують проблеми відбору дітей у спеціальну школу; ще раз підкреслюють коливання рівня актуального розвитку в межах однакових діагнозів та роль діагнозу у процесі педагогічної роботи (дітям з порушеннями розумового розвитку важко встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, що є основою передбачення потенційних небезпек, низька критичність мислення, імпульсивність, висока навіюваність, недостатність пізнавальних інтересів, низька працездатність, стереотипність мислення і т.д.); труднощі адаптації до умов спеціальних шкіл інтернатного типу і т.д. [3].

Щодо міжпредметних зв'язків то порівнюючи програму вивчення ОБЖ з програмою вивчення української мови у спеціальній школі, можливо побачити, що вже на перших уроках з вивчення української мови прослідковується зв'язок. Так вчитель з'ясовує як дитина орієнтується у школі та визначає, чи володіє необхідними правилами поведінки – на уроці, у школі, на вулиці, вдома та ін. Якщо ні то це стає педагогічною метою формування на всіх уроках шкільного циклу та у позаурочній роботі.

Слід відмітити, що орієнтовна мовна тематика, якою мають оволодіти учні на кінець першого року навчання, також включає у себе відомості, які є предметом вивчення курсу „Основи здоров'я”: дорога від дому до школи, правила поведінки у школі, в їдальні, класі, на вулиці та ін.

У другому класі діти мають опанувати правила поведінки у транспорті та на вулиці (на основі програмного матеріалу та виконання вправ), орієнтуватися у правилах поведінки у школі. Безумовно, читання та письмо на тематику, в якій розповідається про різні життєві ситуації та правила поведінки в них, має сприяти удосконаленню в учнів знань та вмінь щодо безпечної поведінки та збереження власного здоров'я.

У третьому класі під час вивчення української мови діти (під час виконання вправ) знайомляться з дотриманням правил гігієни, лікування, медичного огляду, вивчають правила безпечного

користування транспортом, розглядають різні професії та небезпечні ситуації, що можуть трапитися та ін. Безперечно, це сприяє кращому розумінню дітьми правил безпечної поведінки.

У четвертому класі діти більше знайомляться з різноманітними життєвими ситуаціями та вчать правильно поводити себе в них. Однак за твердженням педагогів та спостереженнями проблемою залишається відмінність між теоретичною обізнаністю і поведінкою дітей.

Окремі знання з основ безпеки життєдіяльності дитина отримує на уроках з читання у 2-4 класі. Багато творів, які вивчаються у цей період, спрямовуються на формування в молодших школярів знань та розуміння необхідності безпечної поведінки. Важливе місце у цьому відношенні віддається казкам, байкам, оповіданням які мають повчальний та виховний зміст.

Проведений аналіз окремих літературних джерел та педагогічної практики свідчить, що питання формування основ безпеки життєдіяльності виникло на педагогічному підґрунті. Історична трансформація залежала від широкого соціального контексту. На сьогодні, вивчення накопиченого педагогічного досвіду позбавляє вузькості, однобічності у підході, вимагає врахування позитивних сторін і недоліків, які були притаманні під час її еволюції у минулому.

Висновки. У ході формування основ безпеки життєдіяльності навчально-виховний процес спрямований на набуття учнями знань, необхідних для збереження та зміцнення здоров'я де зміст складових відпрацьовується у логіці поетапного формування відповідно до вікових особливостей дітей та зон актуального і найближчого розвитку. Разом з цим, не можна не відзначити ряд суттєвих недоліків притаманних даному процесу, це: відсутність цілісної методики навчально-виховного впливу, що призводить до епізодичності та фрагментарності реалізації, однобічності теоретичності із паралельною недостатністю практичної спрямованості окремих тем; обмеженість у часі та тематиці; слабкість реалізації міжпредметних зв'язків; бідність форм проведення; схематичність викладу, що призводить до утворення вільного часу на уроці; недостатній рівень матеріально-технічної бази.

Навчальний процес у більшій мірі охоплює когнітивний компонент вихованості, частково залишаючи поза педагогічною корекційно-розвивальною сферою впливу емоційний і поведінковий компоненти (відсутність опори на формування позитивного ставлення до безпеки життєдіяльності та безпечної поведінки). Виключно на уроках педагоги в змозі оцінити лише поінформованість дітей із вказаного спектру питань. Постає питання про розробку методики роботи з формування основ безпеки життєдіяльності в дітей з порушеннями розумового розвитку молодшого шкільного віку у спеціальних школах на заняттях, передбачених навчальною програмою, а також під час позакласної виховної роботи.

Успішна реалізація програми з основ безпеки життєдіяльності можлива лише на засадах активної співпраці, партнерства всіх учасників навчально-виховного процесу (учнів, педагогів, сім'ї та громади, дітей, дібраних творів літератури та мистецтва та контрольованого впливу ЗМІ). Така діяльність загалом передбачає та уможлиблює: збагачення змісту курсу емоційним, практично цінним матеріалом; використання різноманітних методів навчання та виховного впливу; стимулювання інтелектуальних здібностей учнів, послідовну диференціацію та індивідуалізацію вивчення; роботу з різними джерелами інформації, видами ресурсних матеріалів; відпрацювання практичних дій при вивченні кожної теми; створення умов для активного діалогу між учасниками-партнерами навчально-виховного процесу (учнів, педагогів, членів сім'ї, громади) та свідомий вибір учнями способів безпечної поведінки.

Основними джерелами формування основ безпеки життєдіяльності в учнів молодших класів є сім'я, школа, діти та оточуючі дорослі, твори художньої літератури та мистецтва, засоби масової інформації. Вплив цих джерел не є рівнозначним, та відповідно ускладнений недоліками. При цьому потрібно сказати, що головним осередком під час формування ОБЖ є саме школа. У свою чергу спеціальні школи залишаються переважно закладами інтернатного типу відкриваючи високі потенційні можливості використання позакласної та позашкільної виховної роботи.

Бібліографія

1. Безпека людини у надзвичайних ситуаціях: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.І. Голінько. – Донецьк: НГУ, 2004. – 161 с. 2. **Гладченко І.В.** Навчальні програми для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей: Основи здоров'я (1-4 класи). / І.В. Гладченко. // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України, 2014. – Вип. 12. – С. 12-45. 3. Основи корекційної педагогіки: навчальний посібник / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвєєва. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 264 с. 4. **Ярошевська В.М.** Безпека життєдіяльності: Підручник / В.М. Ярошевська. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 560 с.

References

1. Bezpeka liudyny u nadzvychainykh sytuatsiakh: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv / V.I. Holinko. – Donetsk: NHU, 2004. – 161 s. 2. **Hladchenko I.V.** Navchalni prohramy dlia pidhotovchoho, 1-4 klasiv spetsialnykh zahalnoosvitnikh navchalnykh

zakladiv dlia rozumovo vidstalykh ditei: Osnovy zdorovia (1-4 klasy). / I.V. Hladchenko. // Informatsiyni zbirnyk ta komentari Ministerstva osvity i nauky Ukrainy, 2014. – Vyp. 12. – S. 12-45. 3. Osnovy korektsiinoi pedahohiky: navchalnyi posibnyk / S.P. Myronova, O.V. Havrylov, M.P. Matvieieva. – Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka, 2010. – 264 s. 4. **Yaroshevska V.M.** Bezpeka zhyttiediialnosti: Pidruchnyk / V.M. Yaroshevska. – K.: VD «Profesional», 2004. – 560 s.

Авторський внесок: Максименко Н.В. – 100%.
Дата відправлення статті: 14.03.2017р.

УДК 378.147

О.В. Мартинчук
o.martynchuk@kubg.edu.ua

НОВА ОСВІТНЯ СТРАТЕГІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Відомості про автора: Мартинчук Олена Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка, Україна. У колі наукових і професійних інтересів: інклюзивна освіта дітей з особливими освітніми потребами, підготовка майбутніх вчителів-логопедів до роботи в умовах освітньої інклюзії, розроблення електронних навчальних курсів з інклюзивної освіти для студентів вищих навчальних закладів. E-mail: o.martynchuk@kubg.edu.ua

Contact: Martynchuk Olena, PhD in Pedagogical Sciences, the Chairholder of the Chair of Special Psychology, Special and Inclusive Education of the Institute of Human Sciences of Kyiv Borys Hrinchenko University, Ukraine. Professional interests: inclusive education for children with special educational needs, training of future speech therapists, nursery teachers, child and youth counselors to working under conditions of educational inclusion; development of electronic training courses in Inclusive Education for the students of various specialties. E-mail: o.martynchuk@kubg.edu.ua